

Konference og book-launch i anledning af Danmarks 50 års medlemskab af EU

København 9. januar 2023

“Om at sidde med ved bordet”

Mundtligt indlæg af Lars Bay Larsen¹

[DRAFT BEFORE DELIVERY]

Kære **kolleger**, nuværende og tidligere, kære **venner**, gamle som nye, kære **landsmænd, unionsborgere** og **tilhørere**

Allerførst en stor tak til især Ulla og Karsten for sliddet med bogen og konferencen her. En stor tak også til DJØFs Forlag og til Dansk Forening for Europaret – og hvem der i øvrigt har båret.

En særlig tak for, at **I har turdet løbe den risiko** at give mig lov til at sige nogle ord over temaet ”**om at sidde med ved bordet**”.

Jeg har jo godt fornemmet, at ikke mindst foreningens forkvinde **Ulla har været noget bekymret** for, om der mon ville komme noget fornuftigt og sammenhængende ud af det?

Til **mulig beroligelse – eller yderligere ængstelse** – kan jeg forsikre, at jeg kommer til at sige noget også om helt håndgribelige prosaiske borde om et øjeblik.

Men inden da vil jeg – meget uoriginalt – **gå godt 50 år tilbage i tiden.**

Mange på min alder kan huske præcis, hvor de befandt sig, og hvad de var i færd med, den 22. november 1963, da de hørte, at JFK var blevet myrdet i Dallas, Texas, eller den 6. juni 1968, da de hørte, at Robert Kennedy var blevet myrdet i L.A., California.

2. oktober 1972, datoen for folkeafstemningen, og **til dels 1. januar 1973**, som vi markerer 50-året for nu, havde i al fald for mig lidt den samme evne til at brænde sig fast i hukommelsen. **Til trods for, at de jo ikke kom som lyn fra en klar himmel.**

Mit **humør var ikke særlig højt den 2. oktober 1972** om aftenen, da udfaldet af den danske afstemning var klart. Sammen med min skolekammerat Jens

---

¹ Vicepræsident ved EU-Domstolen. De synspunkter, der gives udtryk for i indlægget, er mine. De deles ikke nødvendigvis af EU-Domstolen eller dennes øvrige medlemmer.

(Hoff, nu professor emeritus i statskundskab) var jeg **parat til at drage med rygsæk til Mellemøsten og Indien** for vores optjente sparepenge.

Vi, der var **19 år og lige var blevet studenter**, ventede blot på, at regeringen ville (gen-)åbne for valutahandlen, der havde været spærret siden det **norske "NEJ"** (ved folkeafstemningen den 25. september 1972), så vi kunne købe vores rejsechecks og rigtige dollars til turen.

Det danske **"JA"** ville naturligvis indebære, at valutahandlen ville blive genoptaget. Alligevel var vores **frustration dobbelt**.

For det første forekom det os, at **vores forældre havde svigtet det**, som de havde været parate til at kæmpe for under besættelsen.

For det andet var det en **afgørelse, som forældre- og bedsteforældre-generationerne havde truffet henover hovedet på os**. "Lev med det", ville man sikkert sige i dag.

Det var i al fald nok en del af prisen for **Rolling Stones, for 1968, for Woodstock (august 1969) osv.**, at Folketinget i den lov, der blev godkendt ved en folkeafstemning i 1971, jf. GRL § 42, stk. 5, **kun sænkede valgretsaldern med et enkelt år fra 21 til 20 år**, hvorefter de 18- og 19-årige måtte vente yderligere syv år til 1978 med at komme med.

Nytårsnat 1972/1973 var Jens og jeg på vej tilbage fra Indien bragt fra Bombay, nu Mumbai, til London via Alexandria og Paris af Air India, og befandt os i højt humør med engelske venner i en klassisk London cab, da klokken slog 12.

Måske var det bare **nytårsstemningen**, eller måske havde det hjulpet på perspektivet at **se Europa "from a distance"**. Endvidere var vi jo i godt selskab med irere og briter. I al fald virkede EF allerede mindre bekymrende, da vi tog med DFDS fra Harwich til Esbjerg.

Min forvandling til flommeeuropæer havde taget sin begyndelse.

Siden da har jeg indtil flere gange kunnet udøve min valgret – herunder i forbindelse med folkeafstemninger om overladelse af kompetence efter GRLs paragraf 20 – **indtil Valgnævnet** for snart 8 år siden **fratog mig min stemmeret** ved et brev, der lige akkurat nåede frem til mig i Luxembourg til min fødselsdag, og hvori nævnet konkluderede, at mit ophold i Luxembourg **"ikke længere kan betragtes som midlertidigt"** (i Grundlovens forstand).

Så på en vis måde er ringen jo sluttet.

***

De første år af medlemskabet fyldte EF klart mindre både juridisk og politisk, end EU gør i dag,

Det var først **fra Fællesakten**, the Single European Act, i midten af 1980'erne, at den række af kompetence-udvidelser, som medlemsstaterne har besluttet, for **alvor tog fart**.

Det fortsatte med **Schengen-samarbejdet**, **Maastricht-Traktaten** og **Edinburgh-afgørelsen (1993)**, (EPS, Retlige og Indre Anliggender), **Amsterdam-Traktaten (1998)**(der bl.a. placerede asyl og immigration samt civilretligt samarbejde i den overstatslige første søjle), **Nice-Traktaten (2003)** (der gjorde EU klar på de indre linjer til at tage imod mere end et dusin nye medlemsstater) og **Lissabon-Traktaten (2009)**, der med overførslen af det politi- og strafferetlige samarbejde bl.a. **lukkede og slukkede i den mellemstatslige Tredje Søjle**, samt gjorde **EU's charter retligt bindende** ikke bare for EU-institutionerne, men også for EU-medlemsstaterne, når de anvender EU-retten.

Jeg tror, imidlertid at lovprisning af fordelene ved **”at sidde med ved bordet”** har været med omtrent hele vejen. Det er i al fald en **temmelig slidt talemåde i den politiske debat og agitation**, ikke mindst når det kommer til international politik og måske især EU-politik.

Det er også min fornemmelse, at mange blandt de danskere, der **har** valgret, betragter dette med at **”sidde med ved bordet”** som en **sidste desperat politisk krikke**, der kun trækkes af stalden, **når de hjemlige politikere ikke har andre og mere håndgribelige argumenter tilbage**.

Ikke desto mindre står jeg her i dag – efter at have tilbragt en meget stor del af mit arbejdsliv omkring den slags internationale mødeborde, som vore politikere henviser til, når de taler om **”at sidde med ved bordet”**.

Fra **1986-1993** var det **i mellemstatsligt regi** (politisamarbejdet i TREVI mellem de 12 medlemsstater og Koordinatorgruppen for Fri Personbevægelse).

Siden, **fra 1993-2003**, var det på stort set de samme politikområder, men nu i **EU-regi** samt (frem til 1998) i **Schengen-regi**.

Siden 2006, dvs. **i 17 år**, har jeg så været **dommer ved EU-Domstolen**, hvor vi **også har et meget stort mødebord** i vores største vateringssal.

Vores bord på Domstolen er faktisk endnu større end de borde, som **Vladimir Putin** fører sig frem med.

Endvidere er det meget mere skandinavisk i designet, **stolene er danske**, og bordet er **ikke** lavet af **Pinocchio-træ**.

Det **allerbedste er dog**, at der **ikke** kun sidder **en eller to** ved bordet, men typisk 15 eller 27 ved voteringer i Stor Afd. hhv. i fuldt Plenum, eller 39 ved de ugentlige plenarmøder (27 dommere, 11 generaladvokater og 1 justitssekretær).

Men man behøver slet ikke at have været med så længe, som jeg har været det, for at opdage, i **hvor høj grad små medlemsstater kan have en indflydelse** både i processerne og på det færdige resultat i lovgivningsprocessen i Bruxelles og i Strasbourg.

En indflydelse, der ret beset **ikke står i noget rimeligt forhold** til deres befolkningers størrelse eller deres økonomiers vægt. Ikke som i **overhovedet ikke**.

En indflydelse, der om noget hænger sammen med det engagement og det niveau af analyse og forberedelse, og den sans for mulige kompromisser, som en given medlemsstat lægger for dagen.

Jeg tror, at i medlemsstater, hvor (brede) politiske kompromisser, kludetæpperegeringer mv. er reglen snarere end undtagelsen i det politiske system, der bærer både politikere og embedsmænd faktisk en værdifuld gave og erfaring med sig, også når de sidder i Rådsbygningen i Bruxelles eller i Europa Parlamentet i Strasbourg eller i Bruxelles.

Indrømmet, **det forudsætter naturligvis**, at man er parat til at agere **konstruktivt og ser Europa både som en mulighed og en nødvendighed**, fremfor at fokusere på, hvordan man kan give udsigtsløs livsforlængende behandling til egne særstandpunkter og undtagelser, som nok gav politisk mening for en menneskealder siden, men som i dag er ganske vanskelige at forklare for aktører fra andre medlemsstater.

Hvis vi herefter **vender blikket mod EU-Domstolen**, så er der naturligvis nogle **fundamentale forskelle**.

Her er dommere og generaladvokater ganske vist **indstillet** af de enkelte medlemsstater. Men **ikke** med henblik på at varetage mere eller mindre snævre nationale særinteresser eller være et talerør eller en ambassadør for deres medlemsstat. Og det er **alle medlemsstater, der ved enstemmighed udpeger** både dommere og generaladvokater.

Jeg kan **som dansk dommer** udmærket være med i en præjudiciel sag, der er blevet forelagt af en dansk domstol, **men** jeg kan aldrig være rapporterende ("førstvoterende") dommer i en sådan dansk sag.

Jeg kan også være dommer – også rapporterende dommer – i en sag, der vedrører et politikområde, som Danmark har meldt sig ud af. (Eksempelvis de to forelæggelser, som den tyske forfatningsdomstol i Karlsruhe lavede vedrørende ECB's fastlæggelse og styring af pengepolitikken i Euro-zonen, i Gauweiler²- og Weiss³-sagerne.)

Det kan godt være, at jeg i en ”dansk” sag bedre kan forstå den nationale lovgivning og baggrunden for denne, og jeg kan forhåbentlig hjælpe mine kolleger ved at videreformidle min egen viden herom.

Men det er **ikke min opgave** at stå på mål for den danske regerings opfattelse af, hvordan EU-retten bør fortolkes. Det er navnlig Udenrigsministeriets, Justitsministeriets og Kammeradvokatens opgave.

Min opgave er - ganske som mine kollegers i formationen (3, 5, 15 eller 27 dommere) - at **nå frem til den rigtige fortolkning af gældende EU-ret.**

Ligesom det i den **danske Højesteret** er dommernes (5, 7, 9, 11 o.s.v.) opgave i den enkelte sag at nå frem til den korrekte fortolkning af **dansk ret** (herunder i fornødent omfang under korrekt anvendelse EU-retten).

“To tell the law of the land.”

I hver sag. Én sag ad gangen.

Når vi er **én dommer fra hver medlemsstat** (i Retten 2 dommere fra hver medlemsstat), skyldes det et ønske om at afspejle, at vi også på det juridiske område er et fællesskab, der er **”forenet i forskellighed”/”united in diversity”**.

Hver dommer har naturligvis én stemme. Har de så også præcis samme grad af indflydelse på Domstolens arbejde? Potentielt ja.

Men også her er det – naturligvis – sådan, at der er forskelle på, hvordan man hver især **rent faktisk** forvalter og udnytter sine lige muligheder.

Man kan i den forstand **godt hævde, at nogle er mere lige end andre**. Det har bare uendelig lidt at gøre med, om man kommer fra en stor eller lille medlemsstat, eller hvilke titler man har kunnet besmykke sig med i sit tidligere virke etc.

Det, der tæller, er ens **faglige juridiske kvalifikationer**, erfaring, flid og **analytiske evner** med henblik på at kunne se konturerne af et muligt **kompromis**. Samt **sund fornuft i rigelige mængder**, et **godt judgement** og en veludviklet **sans for holdarbejde** i kombination med **evnen til at kunne**

---

² Sag C-62/14, *Gauweiler e.a.*

³ Sag C-493/17, *Weiss e.a.*

kommunikere med sine kolleger. Det sidste indebærer også **evnen til at lytte til** og være **sårbar over for andres gode argumenter**. **Tvivlens nådegave kombineret med evnen til at finde løsninger**.

Langt hen ad vejen er det faktisk **de samme egenskaber, der også efterspørges hos danske dommere**, ikke mindst ved de kollegiale retter, herunder Højesteret.

Der er naturligvis forskelle. **Dommerne i de danske kollegiale retter voterer på dansk**, og det er for langt hovedparten af dommerne også deres **modersmål**.

Sådan er det ikke på EU-Domstolen. Her foregår **voteringerne** – både den skriftlige og den mundtlige del – **alene på fransk**. Dette uanset, at fransk for tiden alene er modersmålet for en enkelt dommer, nemlig den franske. Hvilket indebærer, at man som ny dommer, der ikke er tynget af meget overvældende franskkundskaber, faktisk er omgivet af særdeles forstående mennesker, der i høj grad er optaget af at forstå, hvad det er, man forsøger at give udtryk for.

Der kan være andre forskelle i forhold til danske kollegiale domstole. Der er eksempelvis **ikke mulighed for dissens ved EU-Domstolen**. Hvilket efter min opfattelse også ville have været ganske betænkeligt i kombination med 6-årige mandater, i særdeleshed med tanke på den aktuelle situation vedrørende **”Rule of Law” i flere medlemsstater**.

Der er naturligvis også yderligere forskelle, herunder i **kvaliteten af den lovgivning man skal fortolke**. At EU-lovgivning ikke er så klar og præcis, som det vi i al fald stræber efter i Danmark i vores rent nationale lovgivning, er der nok flere grunde til.

De **vidt forskellige nationale udgangspunkter**, som Kommissionen ofte må tage afsæt i ved udarbejdelsen af det første udkast til et nyt regelsæt, samt **vanskelighederne ved at samle det nødvendige kvalificerede flertal i Rådet**, som **mindretalsbeskyttelsen** fordrer, er et par af de vigtigste årsager.

Disse forskelle **kan være både relevante og interessante**.

Det ændrer imidlertid ikke ved, at de først for alvor bliver det, når man faktisk **”sidder med ved bordet”**.

Gør man det, vil man også med egne øjne kunne konstatere, at det med **”vigtigheden af at sidde med ved bordet” faktisk er alt andet end en tyndslidt politisk kliche**, men **tværtimod peger på meget betydelige muligheder for væsentlig indflydelse**, men naturligvis ikke adgang til at diktere, hvad ens kolleger skal mene.

Muligheder, man i givet fald både som **medlemsstat** og **enkeltperson** skal være **i stand til og parat** til at udnytte.

***

Tak for jeres opmærksomhed.

Store Voteringslokale

Kilde: [CURIA - Ringen \(europa.eu\)](http://CURIA - Ringen (europa.eu))